

DOSSIER

Com es mouen les dones de Barcelona. Enquesta de mobilitat de Barcelona 2002

Anna Ferrer. Regidoria de Seguretat i Mobilitat. Ajuntament de Barcelona

Les dones i els homes tenen un comportament mòbil diferent. Les diferències en els desplaçaments dels homes i les dones són bàsicament quant al motiu i el mitjà d'aquests desplaçaments: en termes generals, les dones fan més desplaçaments per mobilitat no obligada, van més a peu i fan més ús del transport públic.

Aquest ha estat el motiu pel qual el grup de treball Dones del Consell Municipal de Benestar Social va proposar al Sector de la Via Pública la realització d'un informe sobre la mobilitat de les dones a Barcelona, al qual es va incorporar l'anàlisi de les diferències respecte a la mobilitat dels homes.

Aquest informe consta de dues parts. La primera analitza la vessant objectiva de la mobilitat de les barcelonines. Descriu els desplaçaments de les dones de Barcelona per Barcelona en el dia laborable anterior a l'entrevista. La segona part tracta la vessant subjectiva, i s'hi recull la seva percepció de la mobilitat.

Les dades presentades en aquest article corresponen a l'Enquesta de mobilitat de Barcelona de l'any 2002, que anualment du a terme l'Ajuntament de Barcelona conjuntament amb l'Àrea Metropolitana de Barcelona. L'enquesta la realitza l'Institut d'Estudis Regionals i Metropolitans amb l'equip d'investigadors format per Josep M. Aragay, Juli Sabaté, Elena Sintes i Elisabet Torrelles.

L'enquesta sobre la mobilitat dels ciutadans de Barcelona es basa en 1.519 entrevistes a individus majors de 16 anys. Del total d'entrevistats, 813 són dones. El marge d'error màxim per al conjunt (amb un nivell de confiança del 95,5 %) és d'un 2,5 %, i les dades que corresponen a l'informe de les dones tenen un error màxim del 3,4 %. El treball de camp s'ha dut a terme del 8 de gener a l'1 de març de l'any 2002, sobre la base del sistema d'entrevistes telefòniques. Les dades s'han analitzat per a sis subpoblacions definides a partir de les variables de gènere i edat. S'han establert tres grups d'edat: fins a 29 anys, de 30 a 64 anys i majors de 65 anys.

1. La mobilitat de les barcelonines

Aquest apartat fa referència a la quantitat de desplaçaments fets dins la ciutat per les dones que resideixen a Barcelona. S'analitzen les dades de la mobilitat de les dones en el dia laborable anterior a l'entrevista, i es comptabilitzen els viatges de més de cinc minuts. A cada entrevistada se li ha preguntat el motiu del desplaçament, el temps que va trigar, el mitjà de transport utilitzat i el lloc de destinació.

Taula 1.
Desplaçaments segons l'edat i el sexe. Barcelona, 2002

	Dones	Homes
De 16 a 29 anys	373.261	335.374
De 30 a 64 anys	748.331	746.617
De 65 anys o més	292.688	218.199
Total	1.414.280	1.301.054

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

Taula 2.
Mobilitat obligada segons l'edat i el gènere. Percentatge sobre els desplaçaments de cada segment. Barcelona, 2002

	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys o més
Dones	22,7	48,9	18,1	1,0
Homes	36,3	43,4	43,4	0,7

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana 2002. Ajuntament de Barcelona.

Taula 3.
Mobilitat no obligada segons l'edat i el sexe. Percentatge sobre els desplaçaments de cada segment. Barcelona, 2002

	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys o més
Dones	38,39	17,20	42,55	54,77
Homes	27,43	18,57	22,17	59,09

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

Les dones fan, per persona, menys desplaçaments de més de cinc minuts. Les barcelonines fan una mitjana de 2,59 desplaçaments diaris de més de cinc minuts per 2,88 dels barcelonins. Cal esmentar, però, que les dones d'entre 30 i 64 anys són les que es desplacen més. Ho fan 3,05 cops al dia, seguides de les joves de fins a 29 anys, que en fan 3, i dels joves de fins a 29 anys, que en fan 2,98.

Cal precisar, tal com mostra la taula 1, que del volum total de desplaçaments de més de cinc minuts fets en un dia laborable, les dones en fan prop de 100.000 més que els homes.

1.1 La mobilitat de les dones segons el motiu del desplaçament

Les dones fan el 38,7 % dels desplaçaments per mobilitat no obligada, un 22,7 % els fan per anar a treballar o estudiar (mobilitat obligada), i un 38,6 % són per tornar a casa.

Les dones fan menys desplaçaments per **mobilitat obligada** —per motius de feina o estudi— (22,7 %) que els homes (36,3 %). Malgrat aquest fet, és interessant observar a la taula 2 que les dones joves són les que fan més desplaçaments per motius d'estudi o feina (el 48,9 % de tots els seus desplaçaments).

La taula 3 mostra les dades pel que fa a la **mobilitat no obligada**, entenent per aquesta tots els desplaçaments per motius diferents al treball i l'estudi: compres, oci, acompanyar un familiar, fer gestions personals, etc. Podem destacar els trets més significatius de cada motiu:

- Les dones fan, per **compres**, el 14 % dels desplaçaments, davant d'un 4,5 % dels desplaçaments dels homes. Destaquen especialment els viatges per compres entre les dones grans (23,9 %), les dones d'entre 30 i 65 anys (15,4 %) i els homes grans (12,5 %). No fan gaire compres els homes d'entre 30 i 65 anys (3,7 %) ni les dones joves (3,4%), i els que menys en fan són els homes joves (1,4 %).

- Les dones fan, globalment, menys desplaçaments per **oci** (6,64 %, inclou l'anar a passejar) que els homes (8,83 %). Els segments de població que més en fan són la gent gran, el 23,65 % dels desplaçaments dels homes i el 12,17 % dels de les dones, seguit a continuació dels homes joves (6,85 %), tot i que a molta distància. En la resta de grups, els desplaçaments per oci se situen en un 5 % dels seus desplaçaments.

- Les dones fan per motius familiars l'11,5 % dels desplaçaments, i els homes un 7,1 %. S'ha anomenat **desplaçaments per motius familiars** un conjunt de motius de desplaçament com són anar al metge, visites a familiars, acompanyar persones (escola, persones grans), gestions no de feina (personals o de la família). D'aquests desplaçaments en fan més els homes grans (14,6 %), les dones de 30 a 65 anys (14,3 %) i les dones grans (13,6 %). Els homes de 30 a 65 anys hi dediquen només el 6,6 % dels seus desplaçaments, les dones joves el 4,2 % i els homes joves el 3,4 %.

L'enquesta de mobilitat descriu un tercer motiu de desplaçament que no es pot catalogar com a obligat o no obligat. Es

tracta del darrer de la cadena dels desplaçaments del dia, la tornada a casa, que tant es pot fer des d'un motiu obligat com no obligat. Els **desplaçaments per tornar a casa**, que estan recollits a la taula 4, són entre un 33 % i un 44 % dels desplaçaments de les dones segons els diferents segments d'edat.

1.2 La mobilitat de les dones segons el mitjà de transport utilitzat

Les dones de Barcelona fan la majoria (el 48,3 %) dels seus desplaçaments per la ciutat a peu. Tanmateix, les dones són les principals usuàries del transport públic.

El nombre total de viatges de més de cinc minuts que fan les barcelonines en un dia laborable dins de la ciutat —trajectes amb origen i destinació Barcelona— és d'1.414.000. D'aquests desplaçaments, un 35,2 % es fan en transport públic, un 48,3 % a peu i un 16,4 % en transport privat.

Els homes són molt més usuaris del vehicle privat i molt menys d'anar a peu.

Cal destacar que en el grup de dones i homes de fins a 30 anys les diferències són menors.

Si es consideren els desplaçaments entre Barcelona i l'àrea metropolitana, les dones, tot i que surten fora de la ciutat molt menys (38.000 desplaçaments en dia laborable), també fan més ús del transport públic (el 47,7 %) que del privat. En canvi els homes, dels 120.000 desplaçaments diaris entre Barcelona i l'àrea, sols en fan en transport públic un 13,7 %.

Per il·lustrar les diferències en la mobilitat dels homes i les dones per franges d'edat podem observar els gràfics 1 i 2.

Com es pot veure al gràfic 1, entre les dones els tres grups d'edat queden clarament diferenciats, amb correlació positiva entre edat i ús de l'anar a peu, i negatives entre edat i usos del transport públic i del vehicle privat. El grup de dones de mitjana edat té un comportament proper a la mitjana del conjunt de dones, i s'observen grans diferències entre els grups de dones joves i grans.

Entre els homes aquestes diferències no són tan clares, i els pendents de la línia d'ajustament no expressen de forma

Taula 4.
Desplaçaments per tornar a casa segons l'edat i el sexe. Percentatge sobre els desplaçaments de cada segment. Barcelona, 2002

	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys o més
Dones	38,62	33,48	39,08	43,99
Homes	35,82	37,51	33,83	40,18

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

Taula 5.
Desplaçament per Barcelona de les dones segons l'edat i el mitjà de transport. Percentatge sobre el total de desplaçaments de cada segment. Barcelona, 2002

	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys o més
Transport públic	35,18	43,80	33,53	28,40
Transport privat	16,40	29,05	15,11	3,58
A peu	48,29	27,15	51,11	68,03

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

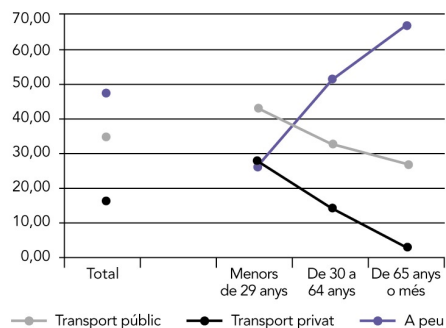
Taula 6.
Desplaçament per Barcelona dels homes segons l'edat i el mitjà de transport. Percentatge sobre el total de desplaçaments de cada segment. Barcelona, 2002

	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys o més
Transport públic	30,88	34,63	30,47	26,65
Transport privat	34,20	38,36	40,22	6,95
A peu	34,65	26,50	29,12	66,40

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 1.
Mitjà de transport de les dones en els desplaçaments per Barcelona segons l'edat (% sobre el total de desplaçaments de cada segment). Barcelona, 2002

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana. Ajuntament de Barcelona.

tan clara com entre les dones l'associació entre els percentatges d'ús i l'edat dels barcelonins, tal com es pot observar al gràfic 2.

Si s'analitza la utilització dels quatre mitjans de transport mecànic més usuals (moto, cotxe, bus i metro) detallats a les taules 7 i 8, les diferències segons segments de sexe i edat són molt significatives.

- La **moto** és un mitjà de desplaçament important entre la gent jove, dones (20 %) i homes (17,8 %), i significatiu entre els homes de 30 a 64 anys (9,4 %).
- El **cotxe** és el mitjà dels homes de mitjana edat (29,3 % dels seus desplaçaments) seguit de la gent jove (20 %). Entre les dones, només el grup de 30 a 64 anys en fa un ús important (9,2 %).
- El **bus** és més utilitzat per les dones en tots els segments d'edat, i en fan un ús força homogeni (varia entre un 13,3 % i un 16,3 %). Entre els grups d'homes, l'ús va des d'un 11,7 % entre els més grans, fins a un 7,6 % entre els de 30 a 64 anys, passant per un 10,1 % dels homes joves.
- El **metro** és més utilitzat per les dones joves (26,5 % dels seus viatges), mentre que els grups de dones de mitjana edat (13,9 %) i grans (9,5 %) en són menys usuàries.

Cal tenir en compte que les dones joves de fins a 30 anys són el col·lectiu que, en nombres absoluts, fa més desplaçaments en moto en un dia laborable.

2. La dimensió subjectiva de la mobilitat: l'opinió de les dones respecte a alguns temes de mobilitat

Les percepcions són una construcció social cada cop més important. En el terreny de la mobilitat, l'estudi de la percepció està adquirint cada cop més rellevància perquè hi conflueixen amb més o menys força diverses opcions (valors) molts cops contraposades, sobre les quals cal prendre decisions. El conflicte entre el que és col·lectiu i el que és individual, la seguretat i la llibertat, la competitivitat econòmica i la confortabilitat per viure...

Taula 7.
Desplaçament per Barcelona de les dones segons els quatre mitjans de transport mecànic més utilitzats. Barcelona, 2002

	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys o més
Bus	16,31	13,26	16,24	15,64
Metro	15,33	26,45	13,90	9,54
Cotxe	6,53	6,35	9,17	2,05
Moto	6,18	19,95	1,72	0,00

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

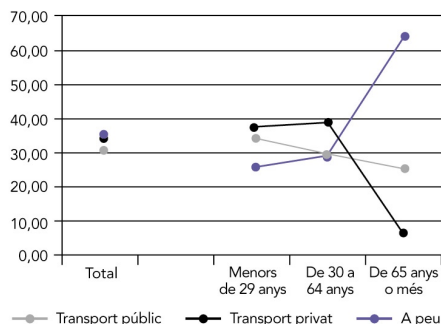
Taula 8.
Desplaçament per Barcelona dels homes segons els quatre mitjans de transport mecànic més utilitzats. Barcelona, 2002

	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys o més
Bus	8,96	10,10	7,65	11,72
Metro	20,03	22,62	21,02	12,71
Cotxe	23,15	19,96	29,32	0,00
Moto	9,97	17,8	9,37	0,00

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

Gràfic 2.
Mitjà de transport dels homes en els desplaçaments per Barcelona segons edat (% sobre el total de desplaçaments de cada segment). Barcelona, 2002

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana. Ajuntament de Barcelona.

L'Enquesta de mobilitat de Barcelona dedica una part del qüestionari a preguntar per aquestes percepcions i aquí es presenta una breu descripció del més rellevant, de les barcelonines i els barcelonins, pel que fa a la mobilitat.

2.1 Un model de mobilitat: l'autoposicionament conductor-vianant

Les barcelonines s'autoperceben majoritàriament com a vianants molt més que com a conductores i això és totalment lògic ja que es mouen més en transport públic i a peu. A la taula 9 es pot apreciar que el 65,3 % de les dones entrevistades es declara "només vianants", percentatge que baixa fins al 30,7 % entre els homes.

Algunes variables sociodemogràfiques i d'activitat són determinants per a entendre aquest model de mobilitat.

Les dones de més de 65 anys, les dones jubilades, són les menys mòbils. Es dediquen fonamentalment a les tasques domèstiques i són les que es desplacen més a peu. Les adultes són les que fan més viatges al dia (3,05) i les joves són les que estan més especialitzades en l'ús del transport públic i les que van menys a peu. Fan més desplaçaments per motius d'estudi i/o treball que la resta de grups estudiats.

Quant al nivell d'estudis, a mesura que aquest s'incrementa, ho fa l'ús del transport públic i, sobretot, del vehicle privat, i disminueixen els desplaçaments a peu. Les dones sense estudis o amb estudis primaris, que a més majoritàriament es tracta de dones grans, són les més vianants. Per contra, les dones amb estudis secundaris i universitaris van menys a peu, i creix la preferència pel transport públic i el privat.

Les dones que tenen vehicle van més en transport privat. Un 40 % dels seus desplaçaments per la ciutat es fan en cotxe o moto, però tot i així dins aquest grup són majoria les que es mouen a peu o en transport públic.

La condició de vianant és, doncs, un dels trets més característics de les dones en relació amb la mobilitat. Les dones tendeixen més que els homes a ser vianants, tant pel que fa a la seva opinió com a la seva mobilitat real.

Taula 9.
Model subjectiu de la mobilitat segons l'edat i el sexe. Barcelona, 2002

	Dones				Homes			
	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys i més	Total	De 16 a 29 anys	De 30 a 64 anys	De 65 anys i més
Únicament vianant	65,31	65,39	51,50	90,67	30,68	40,38	20,76	46,31
Més vianant que conductora	18,05	13,59	27,25	4,45	23,58	17,22	24,08	30,48
Tan vianant com conductora	12,69	12,80	16,90	4,88	29,02	26,29	33,98	18,44
Més conductora que vianant	3,23	7,41	3,29	0,00	15,39	15,51	19,05	4,77
Únicament conductora	0,72	0,81	1,06	0,00	1,33	0,61	2,13	0,00

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

2.2 L'opinió sobre diverses mesures de la política de mobilitat

A l'enquesta de l'any 2002 s'ha demanat la valoració de possibles mesures sobre mobilitat i aparcament, la disciplina viària i el centre urbà. Sobre les set qüestions s'ha demanat una avaluació puntuada de 0 a 10 i els resultats es mostren en la taula 10.

Les dues primeres són relatives a la mobilitat, i en termes generals les dones estan més d'acord que els homes, i la valoració va augmentant amb l'edat. Les dones estan molt d'acord (7,15) en el fet que s'ha de reduir la velocitat dels vehicles per la ciutat, davant d'una valoració del 5,56 dels homes, i que s'han de treure les motos de les voreres (6,47), davant del 5,95 dels homes.

Quatre qüestions han fet referència a la regulació de l'aparcament de les motos en general, l'aparcament de cotxes als carrers cèntrics, el tracte als residents i la càrrega i descàrrega. Les valoracions són similars quan es tracta de les mesures reguladores de l'aparcament: entre un 5,2 i un 6,1 les dones, i entre un 5,2 i un 5,7 els homes. Tant entre les dones com entre els homes, la valoració que es fa de les mesures creix amb l'edat (estadísticament es pot parlar de correlació positiva).

En la darrera qüestió s'ha demanat que es valorés si el nivell de disciplina viària de la ciutat és adequat. Tant dones (4,4) com homes (4,8) fan una relativa autocrítica sobre el nivell d'indisciplina viària a Barcelona.

3. Conclusions

Els resultats de l'Enquesta de mobilitat de Barcelona 2002 presentats permeten fer les següents afirmacions a tall de síntesi:

- La condició de vianant és un dels trets més característics de les dones en relació amb la mobilitat. Les dones tendeixen més que els homes a ser vianants, tant pel que fa a la seva opinió com a la seva mobilitat real.

Taula 10.
Opinió sobre mesures d'ordenació del trànsit (valoracions de 0 a 10). Barcelona, 2002

Qüestions	Dones	Homes
S'ha de reduir la velocitat dels cotxes per la ciutat	7,15	5,56
S'han de treure les motos de les voreres	6,47	5,95
Les motos al centre de la ciutat s'haurien d'aparcar com els cotxes: en zones blaves i pàrquings	6,12	5,42
Els residents del centre de la ciutat han de tenir un tractament especial per aparcar al seu barri	6,02	5,69
S'han de treure els cotxes aparcats als carrers més cèntrics de la ciutat	5,84	5,41
S'ha de deixar més espai per a la càrrega i descàrrega a canvi de disminuir l'espai lliure per aparcar	5,24	5,25
El nivell de disciplina viària és adequat	4,38	4,78

Font: Enquesta de mobilitat de Barcelona i l'Àrea Metropolitana, 2002. Ajuntament de Barcelona.

- La majoria dels seus desplaçaments es fan a peu, el 48,3%; també són les principals usuàries del transport públic, ja que hi fan el 35,2% dels seus viatges, mentre que en vehicle privat tant sols en fan el 16,4%.

- En termes generals les dones fan més desplaçaments per anar a comprar i per motius familiars que els homes, i menys per oci i per mobilitat obligada (treball o estudi).

- Les dones de més de 65 anys, les dones jubilades, són les menys mòbils. Es dediquen fonamentalment a les tasques domèstiques i són les que es desplacen més a peu.

- Les joves són les que estan més especialitzades en l'ús del transport públic i les que van menys a peu. Fan més desplaçaments per motius d'estudi i/o treball que la resta de grups estudiats.

- Les dones d'entre 30 i 65 anys són les que fan més viatges al dia (3,05) i, pel que fa al seu perfil de mobilitat, es troben en una situació intermèdia entre les dones joves, que són més actives que elles, i les jubilades.

Per finalitzar es poden destacar alguns trets de la mobilitat del col·lectiu de dones joves, les menors de 30 anys, atès que presenten un perfil singular en comparació amb la resta de grups de població analitzats:

- Són molt mòbils i fan més desplaçaments diaris que els homes de la seva edat. Només són més mòbils que elles les dones d'entre 30 i 65 anys.

- Són les que, proporcionalment, fan més desplaçaments per motius obligats, i quasi s'equiparen amb els homes de 30 a 65 anys pel motiu feina i superen el grup d'homes joves en els desplaçaments per estudis.

- Fan força més desplaçaments per compres i motius familiars que els homes joves, i menys per oci, per menjar i per tornar a casa.

- Utilitzen més que la resta de dones el transport públic i els vehicles privats, però en comparació amb el grup d'homes joves fan un menor ús del vehicle privat, ja que prefereixen força més el transport públic.

- Es diferencien dels altres grups de dones en un pes superior dels desplaçaments per motius laborals i d'estudi, i disminueix en relació amb la resta de dones la part dedicada a desplaçaments per compres i motius familiars.

Sobre la mobilitat de les dones joves es pot concloure que són més semblants al grup d'homes joves del que les seves antecessores ho són als seus respectius grups d'homes.

